

Mihail Bulgakov'un Kader Yumurtaları Adlı Eserinde Vladimir İlyich Lenin İmgesi

The Image of Vladimir Ilyich Lenin in Mikhail Bulgakov's Fatal Eggs.

ÖZET

Rus edebiyatının önemli isimlerden biri olan Mihail Afanasyeviç Bulgakov'un Kader Yumurtaları adlı bilimkurgu romanı ilk olarak 1925 yılında yayımlanır. Söz konusu eserde, 1917 Ekim Devrimi, Bolşevikler ve muhalifler arasında gerçekleşen İç Savaş (1918-1922), ardından 1922 yılında kurulan Sovyetler Birliği'nin yarattığı toplumsal trajedi anlatılır. Mihail Bulgakov, kendine has hiciv anlatımıyla bu dönemi resmeder. Roman sıra dışı bir bilim insanı olan Profesör Persikov'un bir kaza sonucu "kızıl ışın" bulmasıyla başlar. Canlı organizmaların büyüme hızını artıran bu "mucizevi" ışının keşfine devlet yetkilileri el koyar ve bilinçsizce bu buluşu uygular. Tam o sırada Rusya'da kümes hayvanlarının ölümüne yol açan salgına çözüm olacağı düşünülen bu buluş, aslında kaçınılmaz felakete yol açar. Güçlü bir dönem eleştirisi olan bu eser, uygulanan tüm sansürlere rağmen Sovyetler Dönemi'ne ait çok sayıda siyasi, ekonomik ve toplumsal sembollerini bünyesinde barındırır. Bu çalışmada Ekim Devrimi'nin lideri Vladimir İlyich Lenin'e dair gizli imgeleri bulmak ve elde edilen verilerle bu benzerlik tezini savunmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bulgakov, Kader Yumurtaları, Lenin.

ABSTRACT

The science fiction novel *Fatal Eggs* by Mikhail Afanasyevich Bulgakov, one of the important names in Russian literature, was first published in 1925. The work in question describes the social tragedy caused by the October Revolution of 1917, the Civil Wars (1918-1922) between the Bolsheviks and their opponents, and the Soviet Union, which was founded in 1922. Mikhail Bulgakov, who depicts this period with his unique satirical narrative, begins the novel with the discovery of the "red ray" by an extraordinary scientist, Professor Persikov, by accident. State officials seize the discovery of this "miraculous" ray that increases the growth rate of living organisms and unconsciously implement this invention. This invention, which was thought to be a solution to a deadly epidemic of poultry in Russia at that time, actually leads to an inevitable disaster. This work, which is a strong criticism of the period, contains many political, economic and social signs of the Soviet Era, despite all the censorship applied. This study aims to find the hidden images of Vladimir Ilyich Lenin, the leader of the October Revolution, and to defend this thesis with data.

Keywords: Bulgakov, Fatal Eggs, Lenin.

GİRİŞ

Mihail Afanasyeviç Bulgakov tarafından 1924 yılında yazılan fakat olay örgüsünün 1928 yılında geçtiği bu eser, ağırlıklı olarak Moskova'da geçmektedir. Eserde, ünlü ve başarılı bilim adamı, zoolog olan Vladimir İpatyeviç Persikov'un keşfettiği kızıl ışın sonucunda meydana gelen olaylar anlatılmaktadır. Olağan bir günde başkahraman Profesör Persikov kendi üniversite laboratuvarında sonraki hayatını altüst eden bir ışın fark eder. Bu ışının canlı organizmaların boyutlarını ve üreme hızını artırdığı tespitine varır. Kızıl ışın gerçekten hücreleri inanılmaz bir hızla çoğaltıp büyütülmektedir. Tam o sırada Rusya'daki tüm kümes hayvanları mistik bir veba hastalığından dolayı ölür. Hükümet ise bu sektörü yeniden canlandırabilmek ve halkı açlığa sürüklememek için Persikov'un henüz denenmemiş olan kızıl ışınını kullanmaya karar verir ve bu korkunç kararlar inanılmaz boyutlarda bir felakete yol açar. Profesör Persikov'un bu buluşunu soyları tükenmekte olan tavukların çoğaltılması için kullanmayı planlayan devlet yetkilileri, yurt dışından gelen yumurtaları bürokratik bir hatadan dolayı karıştırır ve tavuk yumurtaları yerine timsah ve yılan yumurtaları gönderilir. (Pilskiy, 1994:147) Deneme yapılmadan gerçekleştirilen bu deney hızla çoğaltılan vahşi hayvanların istilasına yol açar. Moskova'ya doğru ilerleyen bu hayvanlar, önüne çıkan herkesi hatta mucitleri Persikov'u da öldürür ve şehri istila eder. Kimsenin baş edemediği bu yaratıklar, Rusya'nın soğuklarına dayanamayıp öylece can verir.

Eserin daha detaylı analizine geçmeden önce, Kader Yumurtaları'nın fikrinin nasıl ortaya çıktığından bahsetmek uygun olacaktır. Aslında bu eserin yazılışı konusunda çok farklı tezler mevcuttur: bazı kaynaklarda Bulgakov'un okuyucusundan gelen bir mektuptan, bazılarında Rus eleştirmen ve yazar Viktor Şklovskiy'in Duygusal Bir Seyahat (Sentimental'noye Puteşestviye, 1923) adlı kitabından, bazılarında ise İngiliz yazar G.H. Wells'in (1866-

Alfna Akhtaeva ¹

How to Cite This Article

Akhtaeva, A. (2024). "Mihail Bulgakov'un Kader Yumurtaları Adlı Eserinde Vladimir İlyich Lenin İmgesi" *International Social Sciences Studies Journal*, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:7; pp:1201-1205. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12820567>

Arrival: 07 June 2024

Published: 27 July 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye. ORCID: 0000-0003-1925-2702.

1946) eserlerinden esinlendiği düşünülmektedir. Bu çalışmada ise, üçüncü tezle daha fazla benzerlik tespit edilebildiğinden, bu tez üzerinde durulacaktır. (Sokolov, 2024:1)

Herbert George Wells'ten kısaca bahsetmek gerekirse Herbert George Wells 1866 yılında İngiltere'de doğar. Koyu bir sosyalist olan Wells, fikirlerini eserlerine yansıtmaktan çekinmez. Genellikle bilim kurgu alanındaki eserleriyle tanınan Wells, başka alanlarda da eserler icra eder. En çok bilinen eserleri Dr. Moreau'nun Adası (The Island of Doctor Moreau, 1896), Görünmez Adam (The Invisible Man, 1897), Zaman Makinesi (The Time Machine, 1897), Dünyalar Savaşı (The War of the Worlds, 1898) ve Tanrıların Tohumu (Men Like Gods, 1923) adlı bilim kurgu romanlarıdır. (https://www.turkedebiyati.org/herbert-george-wells/#google_vignette, Erişim Tarihi: 05.04.2024)

Çalışmamızda Kader Yumurtaları ile bağlantılı olduğu düşünülen iki romanıyla benzer noktalarına değinilecektir. Bu eserler, Tanrıların Tohumu ve Dünyalar Savaşı'dır. Tanrıların Tohumu adlı romanında mucizevi bir yemekten bahsedilmektedir. Bu yemeği yiyenler hızlı bir gelişim evresini yaşamaktadırlar. Oluşan dev insanların fiziksel özelliklerinin yanı sıra akılları da gelişmektedir. Romanının sonunda ise devlet ile bu dev insanlar arasında savaş çıkmaktadır. (Sokolov, 2024:1) Bulgakov'un romanında ise, mucizevi büyüme sağlayan bir ışın vardır ve bu ışın sayesinde dev insanlar değil dev canavarlar yaratılmaktadır. Dünyalar Savaşı adlı romanında ise, Marslıların Dünyayı'yı fethettiği, fakat Dünya'ya indiklerinde bir mikrop yüzünden öldükleri anlatılmaktadır. Kader Yumurtaları'nda ise dev canavarlar mistik olarak gelen Rusya soğuklarına dayanamayıp can vermektedirler. Bu duruma fantastik nitelik kazandıran şey, bu soğukların ağustos ayında gerçekleşmesidir.

Belirtmesi gereken başka bir konu - G.H. Wells'in Rusya'ya gelişi ve Lenin ile görüşmesinden sonra 1921 yılında yayınladığı Gölge Arkasında Rusya (Russia in the Shadows, 1920) adlı kitabıdır. Bu kitapta ise Wells, Vladimir Lenin'i Kremlin Hayalperesti olarak adlandırmaktadır, Bulgakov'un başkahramanı Persikov'un da hayalperest özellikleri belirgin bir şekilde eserde karşımıza çıkmaktadır.

Eserin yazılış tarihine bakıldığında, Rusya'da 1917 yılında gerçekleşen devrimin sonrasını anlattığını görülmektedir. Bu dönem Stalin'in iktidara geldiği yıllar, yeni yönetimin ve dolayısıyla yeni politikaların ortaya çıktığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kader Yumurtaları adlı eser bu çalkantılı yılları tüm çıplaklığı ile gözler önüne sererek muhteşem bir sistem eleştirisi sunmaktadır. Tabii en büyük eleştiri, kontrolsüz güç ve yetki kullanımına yapılmaktadır. Bu eserde, Profesör Persikov keşfini test etmeden doğrudan piyasaya sunmuştur. Ve bu keşif de beklenmedik "ölümcül" sonuçlara yol açmıştır. Bu olayla Bulgakov, aslında bir keşif veya yeni bir iş yaparken öncelikle devletin, sonra da bu adımı atacak bilim insanlarının sorumluluğunun ne kadar büyük olduğuna dikkat çekmektedir. Zira icatlar hayattaki diğer her şey gibi iki kutupludur. Her icat insanlık için fayda ve kolaylık sağlaması açısından olumlu özellikler taşımasının yanında felakete yol açma, insanlığa ve doğaya zarar verme gibi olumsuz özelliklere de sahip olabilir.

Bu muğlak ve sembolik anlatım sayesinde eleştirmenler eserdeki küçük detayları göremeyerek dev canavarların yönetimle olan ilişkilerini idrak edemez, hatta tam tersine Sovyet Birliği'ni savunan noktalar bulurlar. Ayrıca eser içerisinde bahsi geçen ölümcül yumurtalar yurt dışından getirildiği için, doğrudan "yabancı" damgası yer ve İç Savaş (1917-1922) sırasında Moskova istilasında yabancı devletlerin ülkeyi karıştırmalarıyla bağdaştırılır. Böylece, sisteme dair eleştirilerin fark edilmemesi sebebiyle Kader Yumurtaları katı Sovyetler Birliği sansüründen geçer.

Bulgakov'un söz konusu fantastik öğelerle eserde anlatmaya çalıştığı şey çok farklıdır. Vladimir İpatyeviç Persikov canavarların ortaya çıkmasına sebep olan ve büyümelerini sağlayan "kıızıl ışın"ın kâşifidir. "Kıızıl ışının" Rusya'daki sosyalist devrimi sembolize ettiği, kâşifi Persikov'un da Vladimir İlyiç Lenin'i simgelediği düşünülmektedir. Bu umut veren ışının başlangıç noktası her ne kadar insanlığa faydalı ve güzel gibi görünse de ölümcül sonuçlara yol açar. Eserde canavarlardan oluşan ordunun Moskova'ya gelişi ise Lenin'in başlattığı bu "kıızıl" yani devrimci politikaların yayılmasındaki tehlikeyi temsil eder. Eserde tespit edilen semboller ve taşıdıkları gizli anlamlar elde edilen veriler doğrultusunda şu şekilde yorumlanabilir:

Vladimir İpatyeviç Persikov

Romanın başkahramanı olan Vladimir İpatyeviç Persikov, Vladimir İlyiç Lenin ile bağdaştırılmaktadır. Bu düşünceyi destekleyen bazı benzerlikler söz konusudur. Vladimir İpatyeviç Persikov 16 Nisan 1870 doğumludur, bu onun 22 Nisan 1870 yılında doğan Lenin'le aynı yıl ve ayda doğduğunu gösterir. Gününe kadar aynı tarihe yer vermesi, eser için sansürlenme riskini artıracak bir kullanımdır. Bundan dolayı Bulgakov farklı bir tarih kullanır. 16 Nisan 1917, V.İ. Lenin'in Petrograd'a yurt dışından döndüğü gündür. (<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/leninvladimir-ilyic-ulyanov-1870-1924/?pdf=3519>, Erişim Tarihi: 05.04.2024.) Eserde yurt dışından gelen yeni yumurtalarla kast ettiği de bu dönüş olabilir.

Bununla birlikte, Mihail Bulgakov eserin ilk sayfasından sonra Profesör Perskov'u Vladimir İpatyeviç (Sokolov, 2024:1) olarak adlandırmaktadır, bu da istemsizce Sovyet liderinin Vladimir İlyiç olarak adlandırmasını akla

getirmektedir. Ayrıca, Profesör Persikov'un soyadı Rusçada şeftali anlamına gelen “персик (persik)” kelimesinden türetilmiştir. Buradaki ilginç bir benzerlik ise, Vladimir Lenin'in ölümünden sonra kafasından beynini çıkartan doktorun adının Aleksey İvanoviç Abrikosov olmasıdır. (Menglinova, 2008:272) Zira onun soyadı da Rusça'da kayısı anlamına gelen “абрикос (abrikos)” kelimesinden türetilmiştir.

Profesör Persikov'un dış görünüşüne bakıldığında da fazlasıyla Lenin'i andırdığı görülmektedir:

“Kel, tokmak gibi muntazam kafasının yanlarından sarıya çalan kıllar fişkırıyordu. Yüzü sinekkaydı tıraşlı, altdudağı öne doğru çıkıktı. Bu da şeftali gibi yüze hafif aksi bir ifade katıyordu. Uzun boylu ve hafif kamburdu. Küçük, parlak gözleri vardı; kırmızı burnun üzerinde gümüş çerçeveli eski moda, minik bir gözlük taşıyordu. Cırtlak, tiz bir sesle vırakarcasına konuşurdu. Ciddi bir şeyler söylediğinde, kendinden emin bir tavırla sağ elinin işaret parmağını kanca gibi kıvrıp küçük gözlerini kısması tuhaf huylarından yalnızca biriydi. Her zaman kendinden emin konuşurdu, çünkü elandaki engin bilgisi öylesine belirsizdi ki, o kanca Profesör Persikov'un muhataplarının önünde sıklıkla belirirdi.” (Bulgakov, 2015:3)

Önemli başka bir imge ise Persikov'un verdiği ilk gazete yazısında soyadındaki bir harfin yanlış yazılmasıdır. O harf ise Vladimir Lenin'in pelteklığı (https://руни.рф/Ленин,_Владимир_Ильич, Erişim Tarihi: 07.04.2024.) yüzünden söyleyemediği “r” harfi olmuştur, bu sayede başkahramanın soyadı Persikov yerine Pevsikov (Bulgakov, 2015:27) olarak kayıtlara geçer.

Aslında bu konuda Persikov'un Vladimir Lenin ile olan benzerliği, sadece dış görünüşle sınırlı kalmayıp yabancı dillere yatkınlığında da ortaya çıkar. Fransızca ve Almanca dillerinin her ikisini de ana dil düzeyinde bilir. (Sadihova, 2007:48)

Son olarak eser “Moskova. Ekim, 1924.” cümlesiyle biter. (Bulgakov, 2015:124) Moskova'nın Vladimir Lenin'in öldüğü şehri, ekim ayının ise onunla özdeşleşen Ekim Devrimi'ni sembolize ettiği düşünülür.

Yumurtalar

Eserde canavar yumurtaların Almanya'dan gelmesinin tesadüf olmadığı düşünülmektedir. Bulgakov burada Lenin ve yandaşlarının İsviçre'den önce Almanya'ya gitmelerine ve trenle Almanya'dan Rusya'ya dönmelerine (<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/leninvladimir-ilyic-ulyanov-1870-1924/?pdf=3519>, Erişim Tarihi: 05.04.2024.) atıfta bulunmaktadır. Ayrıca ölümcül yumurtalardan çıkan canavarlar ve sebep oldukları vahşi olaylar hakkında Bulgakov şu satırları yazmaktadır: “Diğer canavarlara gelince, şüphesiz, sansür de kader yumurtasından çıkmıştır.” (9 Mart 1936). (<https://go-edu.ru/music/rokovye-yaica-analiz-proizvedeniya-kratko-rokovye-yaica-krasnyi/>, Erişim Tarihi: 07.05.2024.)

Kızıl Işın

“Kızıl ışın”ın aslında 1921 yılında Aleksandr Gavriloviç Gurviç tarafından bulunan ve hücrenin bölünmesini sağlayan mitogenetik ışımdan (Gurviç, 1944:6) esinlendiği düşünülmektedir. Ancak gerçekte bahsedilen bu ışın kızıl renkte değildir. Daha önce de belirtildiği üzere eserde ışının kızıl renkte betimlenmesi Rusya'daki sosyalist devrimle alakalıdır. (<https://nauchforum.ru/journal/stud/3/19503>, Erişim Tarihi: 12.05.2024.)

Ayrıca “kızıl ışın”ın keşfi bazı kaynaklarda Lenin'in Nisan Tezleri'yle bağdaştırılır. (<https://nauchforum.ru/journal/stud/3/19503>, Erişim Tarihi: 12.05.2024.) Söz konusu buluşların mucizeler yaratacağı düşünülmesine karşın Nisan Tezleri gibi kızıl ışının da büyük felaketlere sebep olduğu söylenebilir.

Tavuk Vebası

Eserde tavukların mistik bir veba hastalığına yakalanmasının, aslında o dönemde insanların yakalandığı veba hastalığını simgelediği ileri sürülebilir. Lenin yönetiminin özellikle 1919 yılında uyguladığı yanlış tarım politikaları neticesinde mahsulsüz kalan köylüler, 1921 yılı itibarıyla büyük bir sefillik ve açlığın pençesinde kalır. Lenin'in bu politikası neticesinde 1921 ve 1922 yılı içerisinde Rusya'da yaklaşık 29 milyon insan kıtlıkla karşı karşıya kalır. 1991 yılında sosyalist rejimin iflasının ardından açılan arşiv belgelerinde en az 5 milyon insanın bu kıtlık döneminde açlık dolayısıyla hayatını kaybettiği bilinmektedir. (Sokolov, 2024:1)

Marş

Eserin sonlarına doğru, atlı bir ordu karşımıza çıkmaktadır.

““Hurra!” çığlıklarının uğultusu tüm bu karmaşanın üzerinde süzülüyordu, çünkü on yıl öncesinin efsanevi, yaşlı ve saçları ağarmış süvari birliği komutanının da diğer süvarilerinki gibi koyu kırmızı bereleri olan atlıların olduğu safta gittiği söylentileri yayılmıştı.” (Bulgakov, 2015:116)

Eserde bahsi geçen bu kumandanın Sovyetlerin efsane kumandanı ve Lenin'in hep övgüyle bahsettiği (https://www.warmuseum.by/news/lyudi_i_sudby/chelovek_neobyknovennoy_sudby_k_140_letiyu_so_dnya_rozhdeniya_marshalla_sovetskogo_soyuza_t-rizhdy_ger/, Erişim Tarihi: 12.01.2024.) Semyon Mihayloviç Budyonıy (1883-1973) olduğu açıkça anlaşılmaktadır. (Sokolov, 2024:1) Özellikle canavarlara karşı savaşa giderken söyledikleri şarkının Lenin'in "Enternasyonel" marşıyla büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Eserde geçen marş;

Ne as, ne kız, ne vale,

Sürüngeleleri geberteceğiz, ona yok şüphe,

Gidecekler cehennemin dibine... (Bulgakov, 2015: 116)

"Enternasyonel" marşı;

Kimse bize kurtuluş vermeyecek,

Ne tanrı ne çar ne kahraman,

Kurtuluşu elde edeceğiz,

Bileğimizin gücüyle.
(<http://www.edebifikir.com/buz-gibi-ofsayt/lenini-gordum-elleri-kan-icindeydi.html>, Erişim Tarihi: 11.05.2024.)

(Ни туз, ни дама, ни валет,

Побьем мы гадюк, без сомненья,

Четыре сбоку — ваших нет...) (Bulgakov, 1989:2:111)

(Никто не даст нам избавленья –

Ни бог, ни царь и ни герой.

Добьёмся мы освобожденья

Своею собственной рукой.)

(<https://arhcadet.ru/sites/default/files/gimni2.pdf>, Erişim Tarihi: 11.05.2024.)

SONUÇ

Kader Yumurtaları ne kadar da fantastik edebiyata dâhil edilse de, korkunç bir şekilde Rusya gerçeklerinden bahseder. Yukarıda incelenen gizli anlamlar ve semboller neticesinde eserde Bulgakov'un Sovyet rejimini, Sovyet yönetimini ve devrimi eleştirdiği anlaşılır. Bu eleştirilerini ifade etme amacıyla sıklıkla Lenin'e atıfta bulunduğu gözlemlenir. Romanın başkahramanı olan Vladimir İpatyeviç Persikov hem dış görünüşüyle hem de hayatındaki olaylarla Sovyet lideri V.İ. Lenin'i yansıtır. Eserde bol miktarda bulunan kırmızı renk ise sosyalist akımını ve gerçekleştiği devrimi sembolize eder. Kızıl ışın ve tavuk vebası sembolleriyle gücün ve bilginin iktidar tarafından kötüye kullanılmasının ne gibi felaketlere yol açabildiğini gösterir. Lenin ve sosyalist yönetimine karşı yapılan bu eleştirel bakış açısıyla Bulgakov, yeni düzenin Rusya için korkutucu ve tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini anlatmaya çalışır. Eserin ana temasına ülkesi için gelecek kaygısıdır. Eserde fantastik canavarların istilası, veba, savaşlar, yanlış yönetim politikaları ve icatlar üzerinden ülkenin bir sona sürüklendiği mesajı verilmektedir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen Bulgakov, eserdeki bu canavarların ölümüyle birlikte Rusya'nın bu kanlı rejimden kurtuluşu ve yeni tertemiz bir geleceği olacağına umuduyla eserini sonlandırmaktadır.

KAYNAKÇA

Bulgakov, M. (1989) Sobraniye soçineniy v pyati tomah, Hudojestvennaya Literatura: Moskva.

Bulgakov, M. (Çev. Tuğba Bolat) (2015). Kader yumurtaları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.

Gurviç, A. (1944). Teoriya biologiçeskogo polya, Sovetskaya Nauka: Moskva.

Menglinova, L. (2008). Osobennosti mifopoetiki v povesti M.A.Bulgakova "Rokovye yaitsa". Vestnik TGU, 11(67), 269-277.

Pilskiy, P. (1994). İroniya i fantastika, Bulgakocskiy sbornik II: Tallin, 145-148.

Sadihova, S. (2007). Tvorçestvo Bulgakova – Satirika, Adiloğlu: Bakü.

Bayraklı, D. (-). Lenin'i gördüm, elleri kan içindeydi, <http://www.edebifikir.com/buz-gibi-ofsayt/lenini-gordum-elleri-kan-icindeydi.html>, Erişim Tarihi: 11.05.2024.

Gimni Rossiyskoy İmperii, <https://arhcadet.ru/sites/default/files/gimni2.pdf>, Erişim Tarihi: 11.05.2024.

Hukaeva, M., & Tataeva, R. (-). Pragmatizm i germenevtiçeskiy metod interpretatsii v proizvedenii M.A. Bulgakova "Rokovie yaitsa", <https://nauchforum.ru/journal/stud/3/19503>, Erişim Tarihi: 12.05.2024.

Lenin (Vladimir İlyiç Ulyanov) (1870-1924), <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/leninvladimir-ilyic-ulyanov-1870-1924/?pdf=3519>, Erişim Tarihi: 05.04.2024.

Lenin Vladimir İlyiç, https://руни.рф/Ленин,_Владимир_Ильич, Erişim Tarihi: 07.04.2024.

Pavloviç, R. (2023). Çelovel Neobıknovennoy sud'bı (k 140-letiyu so Dnya Rojdeniya Marřala Sovetskogo Soyuzu S.M. Budennogo).”, https://www.warmuseum.by/news/lyudi_i_sudby/chelovek_neobyknovennoy_sudby_k_140_letiyu_so_dnya_rozhdeniya_marshala_sovetskogo_soyuza_t-rizhdy_ger/, Erişim Tarihi: 12.01.2024.

Rokovıe yaitsa, “krasnyı luç” i ego izobretatel'. Janr i napravleniye, <https://go-edu.ru/music/rokovye-yaica-analiz-proizvedeniya-kratko-rokovye-yaica-krasnyi/>, Erişim Tarihi: 07.05.2024.

Sokolov, B. (-). Mihail Bulgakov i zagadki tvorçestva. “Rokovye yaitsa”: “krasnyı luç” i ego izobretatel'. <http://bulgakov.lit-info.ru/bulgakov/kritika/sokolov-zagadki-tvorchestva/rokovye-yajca.htm>, Erişim Tarihi: 10.05.2024

https://www.turkedebiyati.org/herbert-george-wells/#google_vignette, Erişim Tarihi: 05.04.2024.